

Bart van Es
LA NOIA
DEL
QUADERN

Traducció
d'Ernest Riera

edicions

62

BART VAN ES

La noia del quadern

Traducció d'Ernest Riera

Edicions 62

Barcelona

Títol original: *The Cut Out Girl*
© Bart van Es, 2018

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització escrita de l'editor; la llei preveu sancions per als infractors.

Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment de l'obra, podeu sol·licitar permís al Centro Español de Derechos Reprográficos, a través del portal www.conlicencia.com o bé trucant als telèfons 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Tots els drets reservats.

Amb el suport del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Primera edició: maig del 2020

© de la traducció: Ernest Riera Arbussà, 2020

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Fotocomposició: Realització Planeta

DIPÒSIT LEGAL: B. 6.008-2020

ISBN: 978-84-297-7813-7

I

De fet és Hitler, qui fa jueva la Lien. Els seus pares són membres d'un club esportiu jueu (hi ha una foto d'equip on es veu el seu pare guarnit amb mitjons gruixuts i una camisa amb el coll obert), però tret d'això, no són practicants. Mengem matsà durant la Pasqua jueva i, per influència familiar, es van casar en una sinagoga. La Lien, als set anys d'edat, però, pensa més en l'equivalent holandès del

Pare Noel, Sant Nicolau, i encara recorda l'enrabiada que va agafar quan li van dir que, de fet, no existeix. Té la impressió que els adults l'han enganyada i s'amaga, enfurismada i avergonyida, a l'armari de sota les escales que porten a l'apartament de dalt.

Aquest armari del número 31 de Pletterijstraat, a la Haia, és a l'altra banda del passadís sortint del seu dormitori, que et trobes davant per davant quan entres per la porta del carrer. A dins de la seva habitació hi ha una filera de quatre finestretes a tocar del sostre, massa amunt per poder-s'hi enfilar a mirar, que fan una llum molt mins. Aquestes finestres donen al dormitori de darrere, on dormen els seus pares. L'altre dormitori, que té vista al carrer i connecta amb la cuina, el relloga la senyora Andriessen. És gran i molt distingida i, com tothom, escriu a l'àlbum de poemes de la Lien. «Estimada Lien, sigues bona i obedient, / i tothom t'estimarà, que és com ha de ser», aconsella a la nena. La Lien fa més cas de les imatges de flors que la senyora Andriessen hi enganxa que no pas dels seus savis advertiments.

El 20 d'abril del 1941, quan la senyora Andriessen escriu el seu apunt, no és fàcil per als jueus ser obedients a l'Holanda ocupada. Els jueus han de dur documents d'identitat amb una «J» estampada; tenen prohibit treballar a l'administració pública, entrar als cinemes, als cafès i anar a la universitat; que un jueu sigui propietari d'una ràdio és una ofensa criminal. Però per a la Lien, les coses són gairebé normals. Va a una escola mixta, i la majoria dels noms de les nenes que escriuen al seu àlbum amb cura i amb ploma, no són jueus:

«Siguem amigues per sempre, Lientje estimada, què me'n dius?», escriu la Ria.

«Que una vida assolellada, feliç, sigui teva per sempre», de «la teva amiga, Mary van Stelsen».

«Em recordaràs, encara que no vegis aquesta pàgina de l'àlbum?», pregunta en Harrie Klerks.

Aquest últim apunt neguiteja la Lien perquè, tot i haver promès de fer-ho tot ben net i polit, en Harrie taca de tinta una pàgina de l'àlbum, que s'ha de tallar amb un cúter. Tot i això, la Lien li ofereix generosament una segona oportunitat.

Les preocupacions autèntiques de la Lien, si les pogués formular, no tenen a veure amb la guerra, sinó amb el matrimoni dels seus pares. Quan era molt petita, només dos anys i mig, va haver d'anar-se'n del pis de sobre d'una botiga que havien llogat, per anar a viure amb la tieta Fie i l'oncle Jo i els seus dos fills en una altra banda de la ciutat. Els seus pares es van divorciar. La mama anava a visitar-la, però va estar-se molt de temps sense veure el seu pare. Dos anys després, la mama i el papa es tornen a casar i s'installen a Pletterijstraat, per girar pàgina. El papa ha deixat de viatjar tant com ho feia quan treballava de venedor per a l'avi, i s'esforça per ser a casa cada nit, fent trencaclosques de fusta a la taula, sota el gran llum de la cuina. Fa un petit quadre per a la Lien, de Jan Klaasen i Katrijn, els Punch i Judy holandesos, que és la seva possessió més preuada. Jan Klaasen i Katrijn seuen al sol al capdamunt d'un núvol gris que descarrega un bon ruixat sota seu; tenen uns paraigües a les mans i somriuen. Potser Jan Klaasen i Katrijn són una mica com la mama i el papa, i ara són feliços perquè estan a recer de la pluja.

La Lien té uns mals d'estómac terribles i no li agrada menjar res que no sigui dolç. El metge li recepta medicaments i, una vegada, quan va quedar molt i molt prima,

va haver d'estar-se sis setmanes en un hospital, on s'ha de beure molta llet i menjar farinetes de civada. Seria horros, haver de tornar allà i, per tant, ella prova d'atipar-se de puré de patata i col arrissada, que li fa la mama, però sempre hi està molta i molta estona.

La feina nova del papa és una fàbrica petita com la de l'avi, que de fet no és res més que un cobert on s'hi arriba travessant el pati del darrere de l'apartament. Fa melmelades i confitats amb grans cossis de fruita i verdura i gerres de vidre de diverses mides. La Lien es mira el papa mentre treballa, però no pot ajudar-lo perquè és una feina molt neta i els dits d'una criatura la podrien fer malbé. Gairebé sempre és al carrer, cantant cançons infantils i jugant a jocs com ara «On deixaré el mocador?», amb tot de nens asseguts en cercle i un altre que fa voltes i voltes al cercle fins que troba algú a qui donar el mocador, que després ha de perseguir-lo per tornar-l'hi. A la Lien li encanten aquesta mena de jocs; és gairebé sempre a fora, mentre fa sol, i fins i tot aguanta una mica de pluja, si és qüestió de passar-ho bé.

També va a ballet, cosa que és molt elegant, i de vegades fan espectacles. Al dormitori de la mama i el papa hi ha una fotografia seva al davant d'uns decorats. La van fer després d'una representació: porta el seu vestuari, una falldilla negra i una brusa blanca, i té un titella de guant al braç dret. El titella és un nyap bonyegut que sembla un mussol, però que se suposa que és en Mickey Mouse. A part del vestit de ballet, li encanten els altres dos vestits que té. Un és de seda blau gris, i el va comprar amb la mama un dia que va anar a la Bonneterie, uns grans magatzems enormes amb portes de vidre i un sostre altíssim que se les va empassar tan bon punt van entrar. Els terres són tan

lluents que hi pots veure el reflex de la teva cara, i quan mires a baix des de la balconada cap al vestíbul, la gent semblen formigues. El seu altre preferit és un vestidet amb forma de campana (conegut com a vestit rellotge) de setí, amb enagos sota la faldilla, que la seva mare va cosir a mà.

El món de la Lien és un món d'escola, jocs al carrer, i d'àvies i avis, tietes i oncles i cosins. Tenen la família al seu voltant: al final d'una caminada curta des de Pletterijstraat o al final d'un trajecte curt en tramvia. A l'estiu, agafen el tramvia fins a Scheveningen, on juguen a la platja. A la Pretty, la gossa de la família, li agrada molt anar-hi: corre tan ràpid com pot per la sorra molla, a tocar de l'aigua, deixant una llarga línia d'empremtes de quatre dits perquè el mar les esborri. Quan la Lien llança una pilota de tennis a la Pretty, ella l'hi retorna, moments després, ben xopa i enganxosa i coberta de sorra.

Els seus cosins preferits són la Rini i en Daafje. Son gairebé com una germana i un germà perquè la Lien va

viure amb ells molt de temps quan la mama i el papa no podien ser amics. Un dels molts dies que passen juntes, la Rini escriu un vers moral curtet a l'àlbum de poemes que li recomana «acceptar la gent tal com és». El poema no és particularment apropiat, perquè la Lien no jutja mai res ni ningú, però de vegades és més fàcil escriure alguna cosa que diu tothom, i no passa res si la lletra és maca i els dibuixos enganxats bonics i, per tant, la Lien també escriu alguna cosa moralista i exemplar a l'àlbum de la Rini.

I després també hi ha la tieta Riek amb el cosí Bennie i els dos petits, en Nico i el nadó, en Robbie, que la Lien de vegades ajuda a vigilar. Hi ha una foto de la tieta Riek i la mama apilotades en una cadira de fusta, amb en Bennie (el polze a la boca) i la Lien (un llaç blanc als cabells) fent equilibris a les seves falces. La mama seu en un braç de la cadira i agafa la Lien amb la mà esquerra i la Riek amb la dreta. La cadira sembla molt inestable, tota la colla sembla a punt de caure en qualsevol moment i, tot i que la mama manté el seu somriure formal per a la càmera, es veu com la seva cunyada comença a riure.

Un dels seus lloc preferits és la ferreteria de l'oncle Manie, prop del centre de la ciutat, plena fins al sostre de prestatges atapeïts de cargols, picaportes, martells i timbres de bicicleta. Una vegada, a la botiga, a la Lien li regalen uns patins de gel preciosos, de cuir blanc i amb unes fulles platejades llargues i esmolades. Quan arriba l'hivern, la Lien els podrà provar. Ja es veu lliscant sense esforç per davant dels altres nens, cada cop més de pressa sota la llum del sol, fent una pirueta.

El maig del 1940, quan Holanda és envaïda, la guerra apareix del no-res en els records de la Lien. Al carrer, amb els seus pares, veu avions al cel i ells li diuen: «Això és la guerra». Tret d'aquest fet, poca cosa més passa. Hi ha soldats alemanys que seuen a les taules de les terrasses dels cafès i

que de vegades caminen pel carrer. Són amistosos. Les coses comencen a canviar molt lentament.

A partir de la tardor del 1941, els noms a l'àlbum de poemes de la Lien són diferents. O més ben dit, cada cop són menys diferents. Roosje Sanders, Judith Hirsch, Ali Rosenthal, Jema Abrahams: les nenes que hi escriuen els seus noms des del setembre del 41 fins al març del 42 són totes inequívocament jueves, perquè la Lien ara ha d'anar a una escola jueva. Els poemes que escriuen encara són sobre amistat, àngels i flors, però els dibuixos retallats de rams i de nenes vestides amb crinolines, que tant abundaven a les primeres pàgines, ara són escassos. El 15 de setembre de 1941 apareixen rètols nous a la porta de biblioteques, mercats, parcs, museus i piscines: «Prohibit als jueus».